Brigada 4 Roșiori în luptele pentru ocuparea Budapestei din august 1919

D. General GH. RUSESCU pe Arcadele din Buda (Halászbástya)

În vara anului 1919, Brigada 4 Roșiori Tecuci, aflată sub comanda generalului Gheorghe Rusescu, a dat dovadă de același spirit de jertfă și devotament în confruntările cu trupele maghiare conduse de Béla Kun ca și în timpul bătăliilor din Războiul de Întregire Națională.

Conform ordinului Marelui Cartier General nr. 1517 din 5 iunie 1919, Divizia 1 Cavalerie și Brigada 4 Roșiori Tecuci au fost subordonate Comandamentului Trupelor din Transilvania. Începând cu 30 iunie 1919, au demarat transporturile în Transilvania, iar ulterior au fost concentrate în regiunea Kisújszállás, Túrkeve, Mezőtúr, Szarvas, Dévaványa și Gyoma[1].

La ofensiva declanșată de bolșevici în dimineața zilei de 20 iulie 1919, armata română a ripostat viguros și, în doar patru zile, a reușit să le oprească înaintarea, trecând apoi la contraofensivă[2].

Un rol însemnat în cadrul campaniei militare de pe teritoriul Ungariei l-au avut Regimentele 6 Roșiori Tecuci (comandant – locotenent-colonel Gheorghe Răureanu) și 11 Roșiori Tecuci (comandant – locotenent-colonel adjunct Gheorghe Athanasescu), care alcătuiau Brigada 4 Roșiori. Aceasta a făcut parte, inițial, din Divizia 1 Cavalerie, comandată de generalul Romulus Scărișoreanu[3], iar din 30 iulie 1919 a fost integrată în Divizia 2 Cavalerie[4].

În seara zilei de 31 iulie, brigada, încadrată în Grupul generalului Demetrescu, a trecut Tisa în prezența regelui Ferdinand și a reginei Maria. Grupul avea misiunea ca, printr-un detașament din care făcea parte și Brigada 4 Roșiori, să intercepteze calea ferată Miskolc–Budapesta, în zona Kaal, și să protejeze flancul drept al armatei. La 1 august, brigada a ocupat satul Tapio Györgye[5].

În dimineața zilei de 2 august 1919, Brigada 4 Roșiori, sub comanda generalului Gheorghe Rusescu, a cucerit localitatea Alberti-Irsa și a blocat linia ferată Cegléd–Budapesta, izolând forțele inamice din regiunea Abony–Cegléd–Nagykőrös–Kecskemét. Brigada urma să înainteze spre Kecskemét pentru a lovi în spatele dușmanului (diviziile 2 și 4 infanterie maghiară), însă generalul Rusescu a trimis în zona stabilită doar cinci escadroane, iar restul trupelor, sub comanda sa directă, s-a îndreptat spre Budapesta[6].

Raidul asupra Budapestei

Într-un memoriu privind acțiunile Brigăzii 4 Roșiori din perioada 31 iulie – 3 august 1919, generalul Gheorghe Rusescu a justificat astfel decizia luată:

„După ce în timpul nopții am primit informații mai clare de la Reg[imentul] 11 [Roșiori] despre capitularea Corpului I armată roșie și a diviziilor de la Cegléd, dau ordinul de operațiuni pentru 3 august... Astfel, potrivit situației, am prevăzut ca Reg[imentul] 11 [Roșiori], cu cinci escadroane, o secție de artilerie și două grupuri de mitraliere, să finalizeze operațiunile la Cegléd și spre sud. Reg[imentul] 6 [Roșiori] să lase un escadron și două plutoane pentru paza prizonierilor și a întregului material de la Cegléd la Alberti, iar cu restul de trei escadroane și două plutoane, o secție de artilerie și două grupe de mitraliere, sub conducerea mea directă, să mă îndrept spre Budapesta”[7].

În fruntea acestui detașament de 400 de călăreți, generalul Rusescu a executat un raid fulgerător către capitala statului maghiar[8]. La Alberti, trupele sale au fost întâmpinate de ofițeri italieni din misiunea militară aliată acreditată la Budapesta. Șeful acestora, locotenent-colonelul Guido Romanelli, i-a înmânat generalului Rusescu un mesaj prin care solicita încetarea ostilităților. Comandantul brigăzii i-a trimis pe ofițerii italieni la Marele Cartier General român, iar în dimineața următoare a ordonat continuarea acțiunii îndrăznețe – marșul spre Budapesta[9].

La 16 kilometri de oraș, o ploaie torențială s-a dezlănțuit, înviorează „oamenii și caii”. În jurul orei 14, trupele se aflau deja la 6 kilometri de centrul orașului, în apropiere de Kispest[10], unde sosise o delegație a noului guvern maghiar care a încercat să oprească înaintarea trupelor[11]. Generalul Rusescu a relatat astfel desfășurarea tratativelor:

„Delegaţia îmi spune: – «Guvernul se află întrunit într-un consiliu şi mă roagă a mă retrage cu trupa.» Am răspuns: – «Nu numai că nu mă retrag, dar imediat voi intra în oraş şi oprirea înaintării nu o poate ordona decât Comandamentul Superior Român, la care trebuie să se adreseze;» şi în faţa delegaţiei dau ordin celor două tunuri să se pună în baterie asupra oraşului (la 5000–6000 m)», după care adaug: – «Timp nu este de pierdut, orice tratative, în afara celor care privesc detaşamentul meu – misiune îndeplinită – nu le pot trata eu; dumnealor să se adreseze Comandamentului Armatei Române, la Török Szt Miklós.» Delegaţia, în faţa mea, comunică Guvernului la telefon hotărârea. Răspunsul, tot telefonic, a fost că autorizează delegaţia să se ducă la M.C.G., iar eu să trimit un delegat la Consiliul de Miniștri. Le-am făcut cunoscut că voi veni chiar eu, fixându-le că, dacă până la ora 20 tratativele nu se vor

încheia, bombardez oraşul! Odată cu plecarea misiunii, am raportat şi situaţia”[12].

Din alte surse aflăm că, pe parcursul acestor negocieri, detașamentul a continuat înaintarea, apropiindu-se la un kilometru de oraș. Deși circulau zvonuri că în capitala Ungariei, pe lângă trupele regulate, mai erau și 40.000 de muncitori înarmați, generalul Rusescu s-a urcat în mașina trimisă de guvernul maghiar și a plecat la Budapesta, însoțit doar de un soldat înarmat[13].

În fața „palatului primăriei din Karoly Kirali Ut, unde era întrunit Consiliul de Miniștri”[14], Iuliu I. Mezei Câmpeanu (consilier de Legație la Budapesta) s-a întâlnit cu generalul Rusescu, pe care l-a întrebat „dacă corespunde adevărului că armata noastră nu ocupă Budapesta, după cum a anunțat în afișe guvernul maghiar, ci cere numai ospitalitate la periferia orașului. D-sa m-a asigurat că despre așa ceva nici nu poate fi vorbă și că armata încă până seara va ocupa Budapesta”[15].

Despre modul în care s-au desfășurat negocierile cu membrii guvernului maghiar, generalul Rusescu a relatat următoarele:

„La Consiliul Guvernului Ungar am ajuns la ora 18:30. Venise şi căpitanul Mihăilescu [Regimentul 7 Roșiori «Cuza-Vodă» Iași – n.n.], care intrase cu un escadron spre Malxasföld, est–nord-est–Pesta[16]. Guvernul îmi comunică că aşteaptă sosirea şi a delegatului misiunii italiene, locotenent-colonelul Romanelli. Le răspund că e de prisos şi că nu se poate schimba întru nimic hotărârea mea. Consiliul îmi face cunoscut că situaţia este dificilă, că populaţia e agitată, că 20.000 de lucrători armaţi se vor răscula, iar cele trei regimente din oraş, poate, nu vor putea fi stăpânite la intrarea armatei române. I-am asigurat să nu aibă nici o teamă, că armata română va menţine ordinea cea mai desăvârşită în Budapesta, că trebuie să intru şi să îmi pună la dispoziţie cazarma husarilor «Herzog Ioseph» (acum «Lenin»), care să fie evacuată de trupele ungare. (Era răspândit zvonul că toate cazarmele erau minate, dar n-am dat crezare.)

Discuţiile prelungindu-se, le pun în vedere că armata roşie întreagă este capitulată, oraşul e încercuit de trupele noastre şi catastrofa e inevitabilă. Singura concesie pe care le-o pot face este ca grosul forţelor mele (real nu avem nimic mai mult decât cele trei escadroane, două plutoane, două tunuri şi două grupuri de mitraliere) să fie oprit, pentru noapte, acolo unde se găsesc, iar în oraş să nu intre decât Brigada IV, deja sosită cu mine. Ora fiind avansată, le pun în vedere că, din eroare, am uitat să contramandez ordinul ca, la ora 20:30, dacă nu se termină tratativele, bombardamentul să înceapă, chiar fiind eu în oraş. Consiliul cedează! Şi la ora 20:00 (8 seara), un ofiţer de legătură maghiar este trimis cu ordinul meu ca trupa să intre în oraş! La cazarmă am primit defilarea trupei. Apoi am revenit în oraş şi mi-am luat cartier la hotelul «Dunapalota» (Rietz), unde erau ofiţeri italieni şi francezi”[17].

Trupele au fost cantonate în Cazarma de husari „Arhiducele Joseph”. Pe parcursul nopții, cele 12 mitraliere ale Regimentului 6 Roșiori au stat cu țevile îndreptate spre cazarma din față, unde se afla un regiment ungar, pentru a preîntâmpina eventuale incidente[18].

A doua zi, la ora 8 dimineața, generalul Gheorghe Rusescu consemna în jurnalul de operații al brigăzii:

„Forțele cu care sunt în oraș sunt: 3 escadroane cu două grupuri de mitraliere – Regimentul 6 Roșiori și o secție A.C. [Artilerie Călăreață]. Încă de ieri dimineață, 3 august, toate comunicațiile spre Budapesta au fost întrerupte… Populația este liniștită, binevoitoare sosirii noastre. Ne-au primit cu aclamații, cu «bine ați venit», «Trăiască România»… Actul istoric al intrării Armatei Române în Budapesta va rămâne, căci chiar dacă voi primi ordin de retragere, voi primi defilarea detașamentului pe care îl am în fața Parlamentului Ungar”[19].

După întâlnirea cu oficialitățile maghiare, generalul Rusescu a plecat la Buda pentru a inspecta un depozit de armament. Pe traseu, mașina a avut o defecțiune, iar până la remediere, un fotograf amator l-a imortalizat pe Arcadele din Buda (Halászbástya), cu privirea îndreptată spre Parlamentul maghiar. De pe această fotografie, generalul Rusescu a făcut mai multe reproduceri, pe care le-a dăruit la 3 august 1920 camarazilor săi[20]. Pe fotografie, generalul Gheorghe Rusescu a notat:

„Eroilor din al 6-lea și al 11-lea [Regiment] Roșiori, cu care Brigada IV Roșiori a cucerit acest oraș și primul regiment și-a luat cantonarea de ocupare în Budapesta, în seara zilei de 3 august 1919”[21].

În urma campaniei victorioase din Ungaria, prin Înaltul Decret nr. 2283 din 26 mai 1920, drapelul Regimentului 6 Roșiori Tecuci a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” cu spade, clasa a V-a. În motivare se menționează: „Pentru bravura și devotamentul de care ofițerii și trupa regimentului au dat dovadă în luptele contra maghiarilor de la Alberti-Irsa, în august 1919, când, pătrunzând cu iuțeală uimitoare în spatele liniilor inamice, le-au tăiat retragerea, capturând resturile trupelor vrăjmașe ce se retrăgeau și contribuind la ocuparea orașului Budapesta de către cavaleria română”[22].

Acțiunea îndrăzneață a generalului Rusescu nu a fost însă pe placul comandantului Comandamentului Trupelor din Transilvania, generalul Gheorghe Mărdărescu. Acesta considera că „prin îndreptarea celor trei escadroane de la Alberti spre Budapesta, în loc de Kecskemét, s-a contrariat intenția Comandamentului trupelor din Transilvania, care urmărea tăierea liniei de retragere spre sud a diviziilor maghiare din regiunea Kecskemét, divizii care s-ar fi putut salva pe frontul sârb, ceea ce ar fi prilejuit pierderea unei mari cantități de material de război capturat de la inamic. Energia cu care a operat locotenent-colonelul adjunct Athanasescu[23] a remediat însă această greșeală regretabilă”[24]. Menționăm că Gheorghe Athanasescu, comandantul Regimentului 11 Roșiori, în fruntea celor cinci escadroane, „a acționat cu energie” la Kecskemét, reușind să încercuiască și să oblige la capitulare trupele diviziilor a II-a și a IV-a maghiare din acea zonă[25].

Cavaleriștii tecuceni au cucerit localitățile Alberti, Irsa, Cegléd, Kecskemét, Felgyháza, Kistunmajsa și Kistumales și au reușit să întrerupă retragerea armatei inamice. Prin capturarea a 5.000 de prizonieri, precum și a numeroase materiale și depozite, au contribuit la capitularea întregii armate maghiare și la ocuparea Budapestei. Pentru aceste fapte, prin Înaltul Decret nr. 2283 din 26 V 1920, drapelul

Regimentului 11 Roșiori Tecuci a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” cu spade, clasa a V-a[26].

În Jurnalul de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania este consemnat că, pe 4 august 1919, „la ora 16, capitala Ungariei a fost ocupată de trupele diviziei 1-a Vânători”. În cursul aceleiași zile, „ostașii Regimentului 4 Vânători, un divizion din Regimentul 23 Artilerie și un divizion din Regimentul 6 Roșiori au defilat pe Andrássy Strasse, prin fața Comandantului trupelor din Transilvania”[27].

După acțiunea generalului Gheorghe Rusescu din 3 august 1919, la comanda Brigăzii 4 Roșiori a fost numit locotenent-colonelul adjunct Gheorghe Athanasescu, care și-a păstrat și funcția de comandant al Regimentului 11 Roșiori, iar la conducerea Regimentului 6 Roșiori a fost instalat locotenent-colonelul Gheorghe Negulescu[28]. La 4 august 1919, Regimentul 11 Roșiori a ocupat localitatea Kiskunfélegyháza, iar Regimentul 6 Roșiori se afla la Budapesta[29]. Brigada 4 Roșiori, integrată în Grupul generalului Moșoiu, a executat operațiuni spre sud. Două zile mai târziu, Regimentul 6 Roșiori acționa la Kecskemét, iar Regimentul 11 Roșiori efectua operațiuni cu un escadron la Kiskunfélegyháza și cu grupul de mitraliere la Kiskunhalas[30]. Pe 7 august, punctul de comandă al brigăzii se afla la Kiskunmajsa[31].

Brigada 4 Roșiori a înregistrat în perioada 20 iulie – 8 august 1919 următoarele pierderi: morți – Sublocotenentul Luca Alexandru și 2 soldați din Regimentul 11 Roșiori; răniți – 2 soldați din Regimentul 6 Roșiori și 1 soldat din Regimentul 11 Roșiori[32].

În noaptea de 12/13 august, o patrulă din Regimentul 6 Roșiori, formată din sublocotenentul Dodu, un plutonier și 3 grade inferioare, trimisă în recunoaștere, a fost atacată de bolșevici la ferma Kokutix (14 km sud de Kiskunmajsa). Ofițerul și alți trei membri ai patrulei au fost uciși, scăpând un singur brigadier rănit[33].

La 1 septembrie 1919, conform Ordinei de Bătaie și Situației de efective a Comandamentului Trupelor din Transilvania, Comandamentelor de Divizii, Brigăzi și Corpurilor de trupă, Brigada 4 Roșiori avea următoarele efective: Cartierul brigăzii – 2 ofițeri și un efectiv total de 12 oameni; Regimentul 6 Roșiori – 20 de ofițeri și un efectiv total de 874 de oameni; Regimentul 11 Roșiori – 22 de ofițeri și un efectiv total de 851 de oameni[34].

În apărarea generalului Rusescu

Generalul Mărdărescu susținea că operațiunea lui Rusescu „a întrecut marginile admisibile ale îndrăznelii și, în plus, era în dauna scopului urmărit de comandamentul trupelor din Transilvania” și arăta că cei 7.000 de bolșevici aflați în Budapesta, dacă „ar fi ridicat armele în seara zilei de 3 august contra celor trei escadroane din Brigada 4-a Roșiori (300–400 de călăreți), desigur că le-ar fi creat o situație mai mult decât neplăcută”[35]. Observăm că unele dintre afirmațiile generalului Mărdărescu, exprimate în lucrarea *Campania pentru dezrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918-1920)*, sunt, pe alocuri, o „apologie pro domo”.

Dacă luăm în considerare relatările căpitanului Constantin Mihăilescu, conform cărora, în ziua de 3 august 1919, la Budapesta, „rămășițele bandelor lui Béla Kun erau dezarmate”[36], putem considera că bolșevicii din capitala ungară nu puteau periclita în niciun fel desfășurarea ofensivei române, iar sancționarea generalului Rusescu s-a datorat mai degrabă faptului că i-a „suflat” generalului Mărdărescu onoarea de a ocupa capitala inamică.

Generalul Gheorghe Rusescu nu a primit recunoașterea cuvenită (nu a avut niciodată statuie, nu a primit nicio misiune de onoare, nu a mai înaintat în carieră); dimpotrivă, a fost sancționat pentru insubordonare (i s-a retras comanda Brigăzii 4 Roșiori), iar mai apoi marginalizat.

Fără a ține seama de afirmațiile lui Mărdărescu, generalul Constantin Christescu, șeful Marelui Stat Major, într-un raport adresat ministrului de război, a restabilit adevărul. În document se precizează că generalul Gheorghe Rusescu nu a fost vinovat de acuzațiile ce i s-au adus, adică de neexecutare de ordine. „Pe de altă parte, faptul că a mers la Budapesta ca să o ocupe, fără a fi primit ordin, este, după mine, un act temerar, care șade bine unui cavalerist, mai ales în fața unui dușman care ne-a amenințat totdeauna că ne va ocupa Capitala numai cu un escadron de honvezi”[37]. Iuliu Mezei Câmpeanu susținea și el că „generalul Rusescu, animat de un înălțător avânt și cu însușiri războinice deosebite, a întreprins o acțiune îndrăzneață care face fală cavaleriei și care a contribuit la terminarea operațiunilor militare pe teatrul de război din Ungaria prin distrugerea armatei adverse”[38].

Presa despre intrarea armatei române în Budapesta

Acțiunea generalului Rusescu a avut ecou atât în presa străină, cât și în cea română. De exemplu, „Le Petit Parisien” din 6 august 1919 consemna pe prima pagină o corespondență trimisă din Viena la 4 august, din care prezentăm următorul fragment: „Cele două regimente românești care au ocupat noaptea trecută suburbiile din est de Budapesta și-au luat cartierul în cazarmele de cavalerie François Joseph și Arhiduc Joseph, în afara orașului. Numai generalul Rusescu și statul său major s-au stabilit la hotelul Ritz, pe cheiul Dunării, unde se află și Misiunea militară italiană, care a jucat un rol atât de mare în Ungaria în ultimele săptămâni și, mai ales, în ultimele zile. Până la prânz, uniformele românești abia se văzuseră în oraș și nu avusese loc nicio demonstrație”[39].

După ce a fost înlăturat de la comanda Brigăzii 4 Roșiori, generalul Gheorghe Rusescu s-a întors în țară și, pe 6 august 1919, aflat în gara din Arad, a oferit ziarului „Românul” următoarele informații referitoare la intrarea armatei române în Budapesta: „Dintre trupele române, care înconjuraseră Budapesta, prima unitate care și-a făcut intrarea în oraș, la 3 august, a fost Brigada 4 de cavalerie [corect Brigada 4 Roșiori – n.n.], de sub comanda domnului general Rusescu. Înainte de a intra în Budapesta, o delegație maghiară a guvernului Peidl a cerut ca armata română să nu intre în oraș. Generalul comandant a răspuns că la cea mai mică rezistență va bombarda capitala. La orele 4 și 30 de minute, unitățile Brigăzii 4 Roșiori, de-a lungul străzii Üllői, au pătruns în centrul Budapestei… După ce domnul general Rusescu intrase cu trupele sale în

Budapesta, guvernul maghiar, prin președintele său, domnul Peidl, l-a invitat la un consiliu de miniștri. Domnul general și-a așezat întâi trupele în poziție de atac, apoi s-a dus cu automobilul la Consiliul de Miniștri. Acolo, guvernul socialist i-a cerut din nou ca trupele române să părăsească Budapesta. Domnul general însă, conform ordinului ce avea, a refuzat categoric să mai stea de vorbă asupra acestei chestiuni și a cerut ca imediat să i se pună la dispoziție cazarma Josef și altele. La intrarea trupelor române, un imens public asista pe străzi și arunca flori în calea oștirii care le-a adus libertatea. Domnul general Rusescu ne mai spune că în 3 august a fost dezarmat complet întreg Corpul I din Armata Roșie maghiară la Cegléd. Armele au fost depuse în fața Brigăzii 4 Roșiori. S-au capturat artilerie, enorme cantități de muniție și altele”[40].

Relatările contemporanilor despre acțiunea generalului Rusescu

Episodul ocupării Budapestei este prezentat în lucrarea lui Ion Rusu Abrudeanu, *România și războiul mondial*, din care redăm următoarele fragmente: „După capturarea grosului forțelor ungurești, generalul Moșoiu dă ordin brigăzii de roșiori, de sub comanda generalului Rusescu, să înainteze ca avangardă asupra Budapestei... În seara zilei de 3 august 1919, roșiorii generalului Rusescu defilează în fața Parlamentului unguresc, cu toate protestările reprezentanților Antantei, care, ademeniți de promisiunile ungurilor, voiau să ne răpească din nou această glorie[41]... În ziua de 4 august 1919, generalul Mărdărescu... într-un automobil, intră în Budapesta, după ce îndepărtase pe generalul Rusescu și-i luase comanda pentru că îndrăznise să intre în Budapesta fără ordinul său”[42].

Iuliu Mezei Câmpeanu relatează momentul intrării trupelor române în Budapesta: „La 3 august 1919... când tramvaiul a ajuns la Kőbánya (suburbia Budapestei), ne-am întâlnit cu avangărzile armatei române, aproximativ 3-400 de călăreți din Brigada a 4-a Roșiori... La poarta palatului primăriei din Karoly Kiraly Ut, unde era întrunit Consiliul de Miniștri..., la un moment dat văd descinzând dintr-o mașină [trimisă de guvernul maghiar – n.n.] un general român. Imediat m-am prezentat lui, arătând actele mele, iar d-sa mi-a comunicat că este generalul Rusescu... Generalul Rusescu a deschis ședința, care a durat până la ora 18,30 și, la urmă, guvernul a trebuit să consimtă la ocupare. După ora 19, generalul Rusescu primește defilarea trupelor la intrarea lor în Budapesta. Bravura eroului general, care a ocupat capitala maghiară numai cu trei escadroane de roșiori, va fi înscrisă cu slove de aur în istoria neamului românesc. Trupele ocupă două cazărmi: «Arhiducele Iosif» (Lenin sub bolșevici) și «Franz Ferdinand» din centrul orașului, iar cartierul brigăzii se instalează la Dunapalota (Hotel Ritz), unde s-a arborat tricolorul românesc”[43].

În legătură cu ocuparea Budapestei, Traian Moșoiu a menționat în lucrarea *Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiile militare din Ardeal 1918-1919* următoarele: „Oricât ar căuta dușmanii neamului să denatureze adevărul istoric, un singur fapt rămâne în picioare: că Budapesta a fost ocupată militar (cu luptă, nu fără luptă, cum zice Mărdărescu) în ziua de 3 august 1919 de către cavaleria română”[44]. Menționăm că, ani la rând, Societatea „Apărătorii Patriei”, al cărei

președinte era generalul Traian Moșoiu, a aniversat ocuparea capitalei maghiare la 3 august. La aceste manifestări participau delegați ai Ministerului Apărării Naționale, ai unităților militare din București, precum și un public numeros. După slujba de pomenire, participanții se deplasau cu fanfara militară la Mormântul Eroului Necunoscut, unde se depuneau coroane cu flori, iar la banchetul care avea loc în cursul serii, generalii Moșoiu și Rusescu rosteau cuvântări patriotice[45].

Prin Înaltul Decret Regal nr. 3233/1932, publicat în M. Of. nr. 21 din 26 ianuarie 1932, generalul de divizie Gheorghe Rusescu a primit dreptul de a purta Panglica „Virtutea Militară” la Ordinul Ferdinand I în grad de comandor, conferit prin Înaltul Decret Regal nr. 1142 din 3 aprilie 1931, pentru succesele avute în luptele de la Szarvas, Mezőtúr, Szolnok, Pelly și Alberti[46]. Ordinul Ferdinand I a fost acordat exclusiv românilor[47] care au contribuit, prin activitatea lor, la înfăptuirea Marii Uniri.

Reîntoarcerea triumfală a cavaleriștilor în Garnizoana Tecuci

Ordinul de retragere a trupelor române din Budapesta a fost dat pe 7 noiembrie 1919. Brigada 4 Roșiori a trecut Tisa pe la Csongrád, iar mai apoi s-a deplasat pe jos la Mezőhegyes, unde a reintrat sub ordinele Diviziei I Cavalerie[48]. După evacuarea din Ungaria, Brigada 4 Roșiori a fost transportată la garnizoana de pace din Tecuci.

Comandantul Poliției din Tecuci îl înștiința, la 26 noiembrie 1919, pe primarul orașului că „în zilele de 28, 29, 30 noiembrie și 1, 2 și 3 decembrie a.c. urmează a sosi în garnizoana locală trupele Regimentului VI Tecuci nr. 24, 6 Roșiori și 11 Roșiori… care au luptat pentru stârpirea bolșevismului maghiar și unitatea națională” și solicita ca, „în conformitate cu instrucțiunile administrative” transmise de la Garnizoană, aceste trupe „să fie primite cu o deosebită măreție” și să fie luate măsuri „pentru a se pavoza cu drapele tricolore peronul gării și a se arbora drapele pe Bulevardul gării”, iar locuitorii orașului trebuiau „în sus-zisele zile să arboreze drapelele la casele lor”[49].

Daniel Bradea, *Tecuci , file de istorie* , vol. 3, Editura Studis, Iași, 2021, pp. 59-80; Vezi și *Contribuții la istoria orașului Tecuci*, vol. I, Editura Studis, Iași, 2021, pp. 264-273.

Note:

[1] *Jurnalul de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania (1918-1921)*, vol. I, ediție îngrijită de Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolescu și Cornel Țucă, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1998, p. 269. (În continuare *Jurnalul de operațiuni*).

[2] Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 271, 276. (În continuare *În apărarea României Mari*).

[3] Lt. col. Constantin Drăgănescu, *Campaniile din 1848/1849 și 1919 în Transilvania și Ungaria*, Tipografia „Isvorul”, București, 1930, p. 328-329.

[4] *Memorii asupra operațiunilor Brigăzii 4 roșiori. 31 iulie - 3 august 1919*, în Radu Cosmin, „Românii la Budapesta”, vol. I, *Desrobitorii*, București, 1920, p. 107.

[5] *Jurnalul de operațiuni*, p. 325, 327; Generalul G. D. Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918-1920)*, Editura Cartea Românească S.A., București, Tipografia „Carol Gobl”, 1921; *În apărarea României Mari*, p. 185.

[6] *Jurnalul de operațiuni*, p. 329; Generalul G. D. Mărdărescu, *op. cit.*, p. 153, 155; *În apărarea României Mari*, p. 288; Mircea Vulcănescu, *Războiul pentru Întregirea Neamului*, extras din „Enciclopedia României”, vol. I, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 934.

Gheorghe Rusescu s-a născut la București, la 9 septembrie 1867. A absolvit pe rând Școala de fii de militari Craiova, Școala de ofițeri București, Școala specială de cavalerie, Școala Superioară de Război. A debutat în meseria armelor în anul 1888, ca sublocotenent, după care a parcurs toate treptele ierarhiei militare: locotenent (1892), căpitan (1898), maior (1906), locotenent-colonel (1913), colonel (1916), general de brigadă (1 septembrie 1917). În anul 1924 a fost trecut în rezervă, iar în 1932 a fost înaintat la gradul de general de divizie în retragere. Înainte de începerea războiului, Gheorghe Rusescu a ocupat diferite poziții în cadrul unităților de cavalerie sau în eșaloanele superioare ale armatei. Cea mai importantă a fost cea de comandant al Regimentului 6 Roșiori Tecuci și al Regimentului 9 Călărași Constanța. În perioada Primului Război Mondial a îndeplinit funcțiile de comandant al Regimentului 6 Roșiori Tecuci și al Diviziei I Cavalerie, în perioada 18 noiembrie/1 decembrie 1916 și 22 decembrie 1916/4 ianuarie 1917. În perioada 1919-1920 a comandat Brigada 4 Roșiori, în fruntea căreia a participat la operațiunile militare din Transilvania și Ungaria (1919-1920). Brigada a fost prima unitate română care a intrat în Budapesta la 3 august 1919. A fost decorat cu: Coroana României, Medalia Jubiliară Carol I, Medalia „Avântul Țării”, „Steaua României” în grad de cavaler și „Coroana României” cu spade, cu panglică de Virtute Militară în grad de comandor. A fost tatăl a 7 copii din două căsătorii. (Vezi Alexandru Ioanițiu, *Războiul României: 1916-1918*, vol. 1, Tipografia Geniului, București, 1929; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 138; Marian Florian-Săniuță, *Onor la general*, http://www.cdep.ro/pls/steno/Stenograma?ids=7008&Idm=1,081&idl=1, accesat la 10.10.2018).

[7] *Memorii asupra operațiunilor Brigăzii 4 roșiori*, p. 107-110.

[8] Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 464; Mircea Vulcănescu, *op. cit.*, p. 934.

[9] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *Luptători români ardeleni*, Tip. Minerva, 1940, p. 180; *În apărarea României Mari*, p. 288.

[10] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 182.

[11] *Ibidem*, p. 182; vezi și Constantin Kirițescu, *op. cit.*, vol. II, p. 465.

[12] Radu Cosmin, *op. cit.*, p. 107-110.

[13] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 182.

[14] Căpitanul Mihăilescu susține că ședința Consiliului de Miniștri maghiar a avut loc în clădirea Parlamentului („Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 210).

[15] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 182-183.

[16] Căpitanul Constantin Mihăilescu comanda un escadron de mitraliere din cadrul Regimentului 7 Roșiori „Cuza-Vodă” Iași. La 3 august 1919, ora 13, acest escadron ajunsese la liziera de vest a Budapestei, cartierul Kőbánya, unde a purtat lupte cu trupele bolșevice care mărșăluiau spre Budapesta. În timpul luptelor, dinspre capitala ungară a sosit un automobil cu un steag alb în care se aflau trei ofițeri și un civil - Haubrich Josef, tribun al poporului și ministru de război. Aceștia au solicitat întreruperea ostilităților și l-au invitat pe căpitan la Parlament, unde era adunat Consiliul de Miniștri, pentru negocieri. În continuare prezentăm un fragment din relatarea căpitanului Mihăilescu referitoare la aceste tratative: „La ora 17.30-18.00 apare domnul general Rusescu, însoțit de adjutantul său. Văzându-mă, mă îmbrățișează și-mi spune: «Mereu de al 7-lea [Roșiori] mă lovesc. La Tighina și aici, tot de voi dau!» Apoi i-am dat relații asupra celor discutate până la venirea domniei sale și mi-a aprobat atitudinea avută. S-au început din nou convorbirile și s-au hotărât cazărmile unde, în noaptea de 3/4 august, urmau să fie cantonate trupele noastre. La ieșirea de la Parlament sunt întâmpinat de ziariștii străini, francezi, americani și italieni, cu o mișcătoare manifestație de simpatie la adresa armatei române. Ziariștilor le-am mulțumit pentru manifestația ce o fac armatei noastre care intră în Budapesta, pentru a salva populația de ororile bolșevismului, garantându-le ordinea și siguranța. Însoțit de ofițerul pus la dispoziție și de caporalul Pogor Vasile, am plecat cu automobilul la cazarma destinată pentru cantonament. Am găsit cazarma arhiplină de soldați ai armatei lui Béla Kun, care au predat armele; sunt condus la colonelul comandant, căruia-i sunt prezentat de însoțitor și care-i arată motivul prezenței mele. Atunci colonelul se ridică de pe scaun și, cu lacrimi în ochi, îmi spune: - «Iată, domnule căpitan, ce ajunge o armată condusă de niște oameni ce nu au cunoscut niciodată iubirea de patrie». Apoi mi-a spus că evacuarea cazărmii este imposibilă, pentru că el nu are nicio autoritate asupra soldaților. Atunci am hotărât a nu mai intra în acea seară în cazarmă și am ales o fabrică din imediata apropiere de locul unde se afla detașamentul meu. În timpul nopții am primit știrea că întreaga brigadă va fi cel mai târziu în ziua de 4 august, orele 9, la Budapesta” („Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 208-213).

[17] Radu Cosmin, *op. cit.*, p. 107-110; vezi și Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 183-185.

[18] Constantin Kirițescu, *op. cit.*, vol. II, p. 465.

[19] CSPAMI, secția studii istorice, dosar 800, filele 444-445, 453-456.

[20] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 185.

[21] *Ibidem*.

[22] „Revista Grănicerilor”, nr. 18-19, anul II, septembrie-octombrie 1921, p. 18.

[23] Gheorghe Athanasescu (n. 1880 – d. 1966) a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” cu spadă pentru „destoinicia și bravura deosebită cu care a condus Regimentul 11 Roșiori în luptele din iulie-august 1919 contra armatei ungurești” (1920).

[24] Gen. Gheorghe Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1919) și alte mărturii*, Editura Marist, Baia Mare, 2010, p. 175, 176.

[25] *Ibidem*, p. 175.

[26] „Revista Grănicerilor”, nr. 18-19, anul II, 7/8 1921, p. 18.

[27] *Jurnalul de operațiuni*, p. 333; Generalul G. D. Mărdărescu, *op. cit.*, p. 157-158.

[28] *Jurnalul de operațiuni*, p. 367. Gheorghe Athanasescu (n. 1880 – d. 1966) a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” cu spadă pentru „destoinicia și bravura deosebită cu care a condus Regimentul 11 Roșiori în luptele din iulie-august 1919 contra armatei ungurești” (1920). Pe lângă aceasta, a fost decorat cu Crucea de Ofițer al Ordinului Legiunii de Onoare (18 martie 1924). Înaintat la gradul de General de Brigadă (20 septembrie 1928), a urcat treptele carierei militare până la aceea de comandant de corp de armată (1936) și inspector de armată (1938). Între 1924 și 1926 a fost atașat militar al României în Germania, iar între 1926 și 1930 adjutant al Reginei Maria. La 18 august 1941 a fost trecut în rezervă cu gradul de General de corp de armată adjutant. Între 1941-1948 a fost administrator delegat la Societatea Tramvaielor București. În 1949 a fost evacuat de comuniști din casa pe care o deținea în București. În 1960 i-a fost anulat dreptul la pensie (Decizia 450D/ 23.01.1960), pe care a recăpătat-o în decembrie 1964.

[29] *Jurnalul de operațiuni*, p. p. 334.

[30] *Ibidem*, p. 336.

[31] *Ibidem*, p. 337.

[32] *Ibidem*, p. 341.

[33] *Ibidem*, p. 346.

[34] *Ibidem*, p. 367.

[35] Gen. Gheorghe Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1919) și alte mărturii*, Editura Marist, Baia Mare, 2010, p. 175.

[36] „Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 210.

[37] „Document”, an II, nr. 2 (6), 1999, p. 21.

[38] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 187.

[39] Așa cum am arătat, în Budapesta au intrat doar cele trei escadroane ale Regimentului 6 Roșiori, aflate sub comanda generalului Rusescu. Menționăm că roșiorii din regimentul tecucean au fost cantonați în cazarma „Arhiducele Joseph”, iar cazarma „Franz Ferdinand” era destinată cantonării escadronului din Regimentul 7 Roșiori „Cuza-Vodă” Iași. În condițiile în care „această cazarmă era arhiplină de soldați ai armatei lui Béla Kun, care au predat armele”, căpitanul Mihăilescu a hotărât să nu mai intre în Budapesta în seara zilei de 3 august 1919 („Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 212-213). Conform Jurnalului de operații al Regimentului 7

Roșiori „Cuza-Vodă”, ostașii acestui regiment au intrat în Budapesta pe 4 august 1919, la ora 14,30 (*Ibidem*, p. 214).

[40] „Românul”, Arad, an VIII, nr. 81, 8 august 1919, p. 1. Vasile Bianu preia aceste informații, cu unele abateri și fără a menționa sursa, în lucrarea *Însemnări din Războiul României Mari*, vol. II, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1926, p. 296.

[41] Vezi relatarea căpitanului Constantin Mihăilescu de la tratativele purtate cu reprezentanții guvernului ungar, prilej cu care i-au fost prezentate „două copii după niște telegrame semnate de domnul Clemenceau și din care reieșea că trupele din armata română care înaintează spre Budapesta să se oprească pe poziția unde se vor găsi la primirea telegramei, urmând ca armistițiul să se încheie la Paris”. Același lucru a fost cerut și de locotenent-colonelul Guido Romanelli, șeful Misiunii italiene din Budapesta, care, în fața refuzului românilor, a afirmat: „Aflați, domnule căpitan, că Budapesta a fost predată Antantei, astăzi la orele 11, mie, reprezentantul ei” („Revista Istorică”, vol. XXV, nr. 7, iulie-septembrie 1939, p. 211).

[42] Ion Rusu Abrudeanu, *România și războiul mondial*, Ed. Librăriei Socec, București, 1921, p. 255-291.

[43] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 180, 183. Vezi și nota 2, p. 63.

[44] Traian Moșoiu, *Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiile militare din Ardeal 1918-1919*, Șilmeu Silvaniei, Tipografia „Lazăr”, 1919, p. 52.

[45] Iuliu I. Mezei Câmpeanu, *op. cit.*, p. 187.

[46] *Ibidem*.

[47] Singura excepție a fost înregistrată în cazul generalului Berthelot, căruia i-a fost decernat Ordinul Ferdinand I cu Colan.

[48] *Jurnalul de operațiuni…*, p. 455-456.

[49] SJAN Galați, fond Primăria orașului Tecuci, dosar 2/1919, f. 171.

https://bloguldanielbradea.blogspot.com/2026/08/brigada-4-rosiori-in-luptele-pentru.html